

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาบ้านเรียนที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาบ้านเรียน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้เรียน ที่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนแล้วในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหารหรือบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรับผิดชอบดูแลเรื่องของการจัดการศึกษาบ้านเรียน

อภิปรายผล

1. การศึกษาบริบทของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

สามารถสรุปได้ว่าเหตุผลในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของผู้จัดการศึกษาต้องการให้ผู้เรียนค้นพบตัวตนของตนเองให้เร็วที่สุด และให้ผู้เรียนได้ศึกษาในสิ่งที่ตนสนใจ ให้มีอาชีพ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เหตุผลถัดมาคือปัญหาด้านสุขภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้จัดการศึกษามีความกังวลถึงสุขอนามัยของผู้เรียน ประกอบกับบางครอบครัวมีข้อจำกัดทางด้านรายได้ จึงไม่สามารถส่งลูกให้เรียนในโรงเรียนได้ รวมถึงเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ซึ่งผู้จัดการศึกษาคาดการณ์ว่าจะส่งผลดีกับผู้จัดการศึกษา และผู้เรียนได้ โดยวิธีการสอนส่วนใหญ่จะยึดหยุ่นตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

2. การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน

ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน/ผู้จัดการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เมื่อจำแนกตามผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ว่าเป็นมารดา มากกว่าบิดา ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผู้จัดการศึกษามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียน

สามารถสรุปได้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษาแบบบ้านเรียน มีอายุ 11-15 ปี และมีความสนใจด้านศิลปะมากที่สุด

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

การขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน จากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ว่าส่วนมากจะจดทะเบียนกับเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ โดยก่อนการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียนจะมีการศึกษากฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในประเด็นการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขออนุญาตการจัดการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ผู้จัดการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการศึกษาแบบบ้านเรียนมาแล้ว

เหตุผลของครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนเนื่องจากเชื่อว่าการเรียนการสอนในระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ จากเหตุผลหลายๆประการ เช่น ผู้เรียนมีความสนใจด้านศิลปะ แต่การเรียนในระบบจะเน้นไปทางวิชาการ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาด้านที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ จุดประสงค์ของผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนคือ พัฒนาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการสมบูรณ์ในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

ในกลุ่มผู้จัดการศึกษาในครอบครัวที่มีการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตจัดการศึกษานั้น จะมีการศึกษา กฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการรวมกลุ่มผู้จัดการศึกษา แบบบ้านเรียนเหมือนกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการขออนุญาตจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และสอบถามแนวทางการขออนุญาต จากบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ในการขออนุญาตจัดการศึกษานั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะมีคู่มือ การดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ให้ครอบครัวที่สนใจได้ศึกษา และจัดหาบุคลากร เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาต

การจัดทำแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน จะจัดทำขึ้นเองโดยการศึกษาจากคู่มือการดำเนินงานจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดทำเองโดยประยุกต์จากแผนการจัดการศึกษาของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาต ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ส่วนมากจะจัดแบบมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น โดยมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรของโรงเรียน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีแนวทางในการจัดทำแผนการศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาเองร่วมกับศึกษาจากคู่มือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมาคือ การศึกษาเองร่วมกับการประยุกต์จากแผนของครอบครัวอื่นที่ได้รับอนุญาตแล้ว

บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมากที่สุดคือ บุคคลภายในครอบครัว รองลงมาคือ ครูพิเศษที่จัดมาแบบบ้านเรียน

การได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยในขั้นตอนแรกมีการมอบคู่มือการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน มีการจัดหาแผนตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัดบุคลากรให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

กระบวนการที่มีส่วนร่วมของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการศึกษา พบว่า ครอบครัวผู้จัดการศึกษา มีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของกรรมการ รองลงมาคือ มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแผน และแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้แทนครอบครัวให้ส่วนร่วมในการตรวจสอบและพิจารณา

3. กระบวนการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

1. ลักษณะการจัดสาระการเรียนรู้ของครอบครัว แบบบ้านเรียนเป็นผู้กำหนดลักษณะ การจัดสาระการเรียนรู้ พบว่ามีการจัดเป็นกลุ่มประสบการณ์มากที่สุด รองลงมาคือ การจัดควบคุมกันระหว่งจัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้และกลุ่มประสบการณ์ โดยมีบุคคลอื่นๆในครอบครัว รวมถึงครูพิเศษเพื่อศึกษาเพิ่มเติมในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น โค้ชกีฬา ครูสอนดนตรี ครูสอนนาฏศิลป์

2 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี และแหล่งการเรียนรู้ที่ครอบครัวผู้จัดการศึกษาใช้เพื่อจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เมื่อพิจารณา ประเภทของสื่อ และเทคโนโลยี พบว่า ความคิดเห็นที่มีความถี่สูงสุดคือ สื่ออินเทอร์เน็ต รองลงมาคือ หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ และสื่อมัลติมีเดียต่างๆ เมื่อพิจารณาแหล่งเรียนรู้ที่ครอบครัวผู้จัดการศึกษาใช้เพื่อเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า ความเห็นส่วนใหญ่คือ สถานที่ต่างๆ ภายในครอบครัว รองลงมาคือสถานที่ต่างๆจากการรวมกลุ่มเครือข่ายบ้านเรียน และสถานที่ภายนอกจากการทัศนศึกษาของครอบครัว

3 ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน ผู้จัดการศึกษาส่วนมากจะจัดกันทุกวัน รองลงมาคือจัดตามความพร้อมของผู้เรียน โดยเฉลี่ยน้อยกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน และไม่ได้กำหนดภาคการศึกษา เหมือนในโรงเรียน ได้มีการกำหนดหลักสูตร และเนื้อหาตามปรัชญาความเชื่อของตนเองที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัว

4 การนิเทศ ดูแล ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในครอบครัวที่มีการจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระบุว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการเข้ามานิเทศ เป็นรายครอบครัวทั้งหมด และเข้ามาดูแลช่วยเหลือ ปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง

5 การจัดและการประเมินผลการเรียนรู้ วิธีการและเครื่องมือที่ครอบครัวผู้จัดการศึกษาใช้วัดและประเมินผลสามารถแบ่งได้เป็น 5 ข้อ นั่นคือ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ พบว่า ผู้จัดการศึกษามีการประเมินผู้เรียนด้านการพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาควบคู่กันไปกับการประเมินตามเนื้อหาและตามหลักสูตร ประเมินทุกระยะอย่างต่อเนื่อง ประเมินโดยการสนทนากับผู้เรียนมากที่สุด และการสังเกตพฤติกรรมเป็นวิธีการรองลงมา

6 การได้รับสิทธิประโยชน์ตามการศึกษา สรุปได้ว่า ผู้เรียนไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางการศึกษา

4. สรุปกระบวนการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน พ.ศ. 2547 โดยมีกระบวนการขั้นตอนในการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน ดังนี้

1. ครอบครัวยื่นแบบแสดงความประสงค์จะขอจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมร่างแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ภาคเรียนที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 31 มีนาคม ของปี

ภาคเรียนที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม - 30 กันยายน ของปี

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ตรวจสอบสถานที่จัดการศึกษา และประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ร่วมกับครอบครัวจัดทำ แผนการจัดการศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำที่เหมาะสมในการส่งเสริมคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบบ้านเรียน พิจารณาแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว และแจ้งผล การพิจารณาแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว

5. ครอบครัวส่งแบบคำขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 พร้อมหลักฐานต่าง ๆ รายละเอียดประกอบคำขออนุญาต

5.1 สำเนาทะเบียนบ้านของพ่อ แม่ /ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา

5.2 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เรียน

5.3 สำเนาบัตรประชาชนของพ่อ แม่/ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา และผู้เรียน

5.4 สำเนาสูติบัตรของผู้เรียน

5.5 สำเนาวุฒิการศึกษาของบิดา มารดา ผู้ปกครอง / ผู้จัดการศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

5.6 สำเนาระเบียนแสดงผลการเรียน (ปพ.1) (สำหรับผู้เรียนที่ย้ายสถานศึกษา/เคยเรียน)

5.7 ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา

5.8 แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ครบถ้วนสมบูรณ์

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 พิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษา และตรวจสอบหลักฐานประกอบคำขออนุญาตจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เสนอคำขออนุญาต จัดการศึกษาให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ พิจารณาโดยเร็ว

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 แจ้งผลการพิจารณาของ คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ให้ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตภายใน 30 วันนับแต่วันที่ ได้รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาและเอกสารหลักฐาน ข้อ 5 ครบถ้วน

กรณีคำขอไม่ได้รับการอนุญาตให้แจ้งสิทธิ วิธีปฏิบัติ และอำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวในการยื่นอุทธรณ์ และแจ้งระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ ภายใน 15 วัน

5. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนควรเริ่มต้นที่ครอบครัวผู้จัดการศึกษาที่อยู่ในเขตเทศบาลก่อน เนื่องจากมีความพร้อมมากกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล ตลอดจนหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรมีความพร้อมในด้านการให้คำปรึกษา และความพร้อมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และควรมีกฎหมาย ระเบียบรองรับที่ชัดเจนและเหมาะสม

